

Nr 89.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m.; given Stockholms slott den 13 februari 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Förslag framläggs om förbättrade pensionsförmåner till pensionstagare vid handelsflottans pensionsanstalt. Förbättringarna har åstadkommit inom ramen för medel, som är tillgängliga för anstalten, och med ett i huvudsak oförändrat statsbidrag.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 februari 1953.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och civildepartementen anmäler chefen för handelsdepartementet, stastrådet Ericsson, frågor angående *anslag till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m.* samt anför därvid följande.

Vid anmälan i årets statsverksproposition (X ht p. 55) av anslaget till Handelsflottans pensionsanstalt: Avlöningar erinrade jag om att Kungl. Maj:t den 6 juni 1952 uppdragit åt direktionen över handelsflottans pensionsanstalt att utarbeta och inkomma med förslag till sådan förbättring av sjömanspensioneringen, som kunde ernås med anlitanade av till anstaltens förfogande stående medel. Förslag i ämnet inkom till handelsdepartementet den 13 december 1952.

Vid tiden för statsverkspropositionens avlämnande var direktionens förslag föremål för remissbehandling. Jag förutsatte emellertid att proposition i ämnet skulle föreläggas innevarande års riksdag. Med hänsyn härtill upptogs anslaget till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt i statsverkspropositionen med beräknat belopp — 1 630 000 kronor. Erforderlig hemställan om medelsanvisning gjordes av chefen för civildepartementet under tolfte huvudtiteln (p. 21). Sedan beredningen av ärendet avslutats, torde jag nu ånyo få anmäla denna fråga.

Nuvarande pensionsförhållanden m. m.

Den obligatoriska pensioneringen i Sverige av sjöfolk handhas av handelsflottans pensionsanstalt, vilken tillkom 1864. Nuvarande pensionsordning är grundad på lagen den 30 juni 1943 (nr 516) om avgifter för sjöfolks pensionering, som trädde i kraft den 1 juli 1944. Enligt lagen skall för beredande av pension åt svenska sjömän, vilka varit påmönstrade för utrikes fart å svenskt handelsfartyg, förutom bidrag av allmänna medel utgå särskilda avgifter dels från sjömännen (hyresavgifter) och dels från

redarna (redareavgifter). Hyresavgiften utgår för befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist med en procent och för annan sjöman med sex procent av hyran för tid, varunder sjömannen varit för utrikes fart på mönstrad å svenskt handelsfartyg. Jämlikt kungörelse den 30 juni 1944 (nr 480) har förordnats, att vid tillämpningen av lagen om sjöfolks pensionering steward skall likställas med befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist. Anledningen till att hyresavgiften utgår med lägre procenttal för befälhavare m. fl. är att denna personal i regel är avtalsmässigt tillförsäkrad pension hos enskilda pensionskassor. Hyresavgiften erläggs av befäl och därmed jämställd personal till ingången av det år då vederbörande fyller 60 år och av annan sjöman till ingången av det år då han fyller 55 år. Redareavgiften utgår med tre och en halv procent av den hyra, varå hyresavgiften beräknas, och erläggs för annan sjöman än befälhavare, styrman, maskinist, radiotelegrafist och steward.

De närmare bestämmelserna om rätt till pension, pensionens storlek m. m. återfinns i det för handelsflottans pensionsanstalt den 4 februari 1944 utfärdade reglementet (nr 42) med däri företagna ändringar (479/1944 och 304/1950). Reglementet trädde i kraft den 1 juli 1944 och är tillämpligt på sjömän, vilka uppnått pensionsåldern nämnda dag eller därefter. Till sjöman, vilken åtnjutit pension från anstalten eller uppnått pensionsåldern före reglementets ikraftträdande, utgår pension enligt ditills gällande bestämmelser. Pensionsberättigad enligt 1944 års reglemente är på vissa villkor varje svensk sjöman, som varit påmönstrad för utrikes fart å svenskt handelsfartyg och därvid erlagt hyresavgift. Sjömännen indelas i pensions-hänseende i en befälssklass och en manskapsklass. Pensionsåldern för befäl är 60 år och för manskap 55 år. Befälspensionen utgår livsvarigt och manskaps pensionen i regel temporärt intill fyllda 67 år (folkpensionsåldern). Pension jämlikt 1944 års reglemente benämns tjänstepension och är sammansatt av två delar, nämligen hyresavgiftspension, som grundas på och helt bekostas av sjömannens egna avgifter, och tilläggs pension, som bekostas av redarna och staten. Hyresavgifterna fonderas, och varje sjöman får — under förutsättning att avgift erlagts under viss minimitid (36 månader) — försäkringstekniskt beräknad pension för sina avgifter till pensionsanstalten. Tilläggs pensionens storlek är beroende av antalet tjänstemånader i utrikes fart, för vilka hyresavgift erlagts. De 36 första månaderna får icke tillgodoräknas och sedan dessa intjänats får i fortsättningen endast 8 månader per kalenderår tillgodoräknas. Härutöver må i begränsad omfattning tillgodoräknas tjänst i örlogsflottan och å svenskt handelsfartyg i inrikes fart. Tilläggs pensionerna är främst av betydelse för manskapet. För dessa pensioners del har någon vidsträcktare fondering ej förutsatts, utan redarnas och statens bidrag har i princip avsetts för omedelbar förbrukning.

1944 års pensionsreglemente ger också möjlighet för handelsflottans pensionsanstalt att i vissa fall bevilja invalidunderstöd åt sjöman, som på grund av sjukdom eller kroppsskada icke vidare kan göra tjänst till sjöss och som erlagt hyresavgift för minst 36 månader. Sådant understöd utgår med

160 kronor per år. I stället för årligt understöd kan efter samråd med pensionsstyrelsen beviljas ett engångsbelopp om högst 800 kronor såsom omskolningsbidrag. Möjligheterna att erhålla understöd eller bidrag är emellertid begränsade och föreligger endast i sådana fall, där invalidpension — grund- och tilläggspension enligt folkpensioneringslagen — ej utgår eller där den skadade icke äger rätt till livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen. Invalidunderstöd och omskolningsbidrag jämlikt 1944 års reglemente har med hänsyn härtill endast kunnat beviljas i 34 fall sedan bestämmelsernas tillkomst. F. n. utgår understöd till 14 personer.

Tjänstepension enligt 1944 års reglemente utgick den 30 juni 1952 till 1 989 pensionstagare, varav 796 i befälsklass och 1 193 i manskapklass. Årsbeloppet för livsvarig befäls pension utgjorde i medeltal 282 kronor. För de temporärt utgående manskapspensionerna, där beloppen mycket starkt växlar, var medeltalet 319 kronor och högsta beviljade belopp 772 kronor.

Utöver de nu nämnda pensionstagarna jämlikt 1944 års reglemente kvarstår alltså ett stort antal sjömän, vilka pensionerats enligt äldre bestämmelser — 1864 och 1939 års reglementen. Antalet sådana pensionstagare uppgick den 30 juni 1952 till 2 807. Av dessa är 462 bibehållna vid de förmåner som gällde före den 1 juli 1939 och erhåller förutom pension ett särskilt tillägg, motsvarande det understöd som före nämnda dag utgick från sjömanshusen. Pension jämte understöd uppgår i medeltal till 278 kronor för år. Övriga äldre pensionstagare åtnjuter jämte pensionen dyrtidstillägg. Dessa utgör lägst 50 och högst 90 kronor och har utgått med oförändrade belopp sedan 1946. Pension jämte dyrtidstillägg kan uppgå till högst 312 kronor för år.

Till samtliga pensionstagare och personer med invalidunderstöd, vilka icke fyllt 67 år, utgår fr. o. m. år 1951 av statsmedel ett s. k. provisoriskt tillägg, utgörande kompensation för stegringen i levnadskostnaderna. Detta tillägg, som beräknas på det sammanlagda beloppet av pensionsförmånerna, utgick för 1951 med 15 procent och för 1952 med 25 procent.

Totala kostnaden för sjömanspensioneringen uppgick för budgetåret 1951/52 till i runt tal 1 440 000 kronor, varav för hyresavgifts- och tilläggspensioner enligt 1944 års reglemente 590 000 kronor, för pensioner och dyrtidstillägg enligt äldre bestämmelser 700 000 kronor och för provisoriskt tillägg 150 000 kronor.

Frågan om förbättring av manskapspensioneringen har — i anledning av en av 1947 års riksdag i skrivelse nr 147 gjord hemställan — varit föremål för utredning av särskilda utredningsmän, 1947 års sjömanspensionsutredning. Betänkande med förslag i ämnet avlämnades den 17 januari 1948. Enligt utredningens förslag skulle den av handelsflottans pensionsanstalt bedrivna verksamheten delvis omläggas. Sålunda skulle utlänningar icke längre vara uteslutna från att erhålla sjömanspension. Redareavgifterna skulle betraktas som individuella försäkringsavgifter och tillsammans med hyresavgifterna bilda grundval för försäkringstekniskt beräknade avgiftspensioner. Även redareavgifterna skulle således fonderas. Tilläggspensioner skulle

utgå inom ramen för statsanslaget. Då avgiftspensionerna först så småningom skulle bli av större betydelse, förutsattes att under en övergångstid viss pensionsfyllnad skulle utgå, för vilket ändamål ökat statsanslag erfordrades. Pensionsfyllnaden var avsedd att utgå till pensionstagare i åldern 60—67 år med början fr. o. m. år 1948. Fyllnadsbeloppet skulle bestämmas så, att pensionen jämte fyllnad årligen skulle utgöra omkring 1 000 kronor eller det dåvarande folkpensionsbeloppet. Merkostnaden för genomförande av nämnda förslag beräknade utredningen till 800 000 kronor under första året. Kostnaden skulle därefter successivt minska och helt upphöra 1971. I fråga om invalidunderstöden och omskolningsbidragen föreslog utredningen att möjligheterna att erhålla sådana skulle vidgas. I första hand borde enligt utredningen omskolningsbidrag beviljas. Utredningen föreslog att dessa skulle höjas till 2 000 kronor och de årliga understöden till 400 kronor.

Förslag till pensionsförbättringar m. m.

Direktionen över handelsflottans pensionsanstalt uttalar, att när det gäller att söka ernå en pensionsförbättring med anlitande av medel, som står till anstaltens förfogande, måste hyresavgifterna och av dessa härrörande fondmedel (hyresavgiftsfonden) lämnas ur räkningen. De inkomster, som kan användas för ändamålet, utgörs av statsanslag, redareavgifter samt avkastning å andra fondmedel än hyresavgifter (pensionsfonden). Direktionen erinrar om att i den finansieringsplan, som låg till grund för 1944 års reglemente, förutsattes ett årligt statsbidrag av 1 200 000 kronor, varav 200 000 kronor motsvarade handelsflottans pensionsanstalt förnt tillkommande tonavgifter. Redareavgifterna uppskattades till 750 000 kronor för år och avkastningen å redan förefintliga fondmedel (pensionsfonden) beräknades inbringa ca 50 000 kronor för år. Vid planens fastställande räknades med att under övergångsåren, innan reglementet slutligt genomförts, skulle uppkomma ett avsevärt överskott varje år, som skulle fonderas för den framtida pensioneringen.

Statsanslaget har, framhåller direktionen, alltsedan 1944 års reglemente trädde i kraft utgått med högre belopp än 1 200 000 kronor, beroende på att särskilda medel anvisats för dyrtidstillägg och under de två senaste åren även för provisoriska tillägg. För innevarande budgetår är statsbidraget sålunda 1 560 000 kronor, varav för dyrtidstillägg 170 000 kronor och för provisoriskt tillägg 190 000 kronor. För nästa budgetår har direktionen i sin petitaskrivelse hemställt om ett anslag å 1 630 000 kronor, varav 150 000 kronor för dyrtidstillägg och 280 000 kronor för provisoriskt tillägg, vilket med hänsyn till att pensionspristaket för indextillägg å folkpensioner stigit till 138 förutsatts skola utgå med 35 procent. Direktionen framhåller, att den vid sin uppskattning av tillgängliga medel räknat med ett årligt statsbidrag av 1 600 000 kronor.

Även redareavgifterna har enligt direktionen kommit att uppgå till högre

belopp än som från början beräknades; för budgetåren 1944/45—1951/52 har följande belopp influtit.

Budgetår	Kronor
1944/45.....	234 988
1945/46.....	746 286
1946/47.....	845 216
1947/48.....	1 136 150
1948/49.....	1 316 028
1949/50.....	1 336 193
1950/51.....	1 376 480
1951/52.....	1 598 059

Ränteavkastningen å pensionsfonden — behållningen i fonden uppgick den 30 juni 1944 till 1,6 milj. kronor och den 30 juni 1952 till 14,3 milj. kronor — kan f. n. uppskattas till 450 000 kronor för år. Pensionsanstaltens inkomster, utöver dem som härrör från hyresavgifterna, skulle därmed enligt direktionen sammanlagt uppgå till i runt tal (1 600 000 + 1 600 000 + 450 000 =) 3 650 000 kronor.

Mycket stor försiktighet måste enligt direktionen iakttagas vid disponerande av de medel, varmed nu räknats, bl. a. av den anledningen att storleken av redarnas bidrag är kraftigt beroende av sjöfartskonjunkturen. Vidare måste anstalten vara rustad att möta en framtida ökning i pensionsfrekvensen. Direktionen anser därför, att avkastningen å pensionsfonden ej bör tagas i anspråk. Av övriga här berörda inkomster anser direktionen att årligen intill 2 900 000 kronor bör kunna stå till förfogande för den löpande pensioneringen (utöver hyresavgiftspensionerna). Härigenom skulle uppkomma en säkerhetsmarginal — beräknad med utgångspunkt från det disponerade beloppet — av omkring 25 procent. En dylik marginal finner direktionen betydande, särskilt som pensionskostnaderna genom den förbättring direktionen föreslår icke omedelbart kommer att stiga till det högstbelopp direktionen räknat med. En ytterligare fondering blir därför möjlig under övergångsåren.

Direktionen har inom den angivna medelsramen och med ledning av utförda statistiska undersökningar uppgjort förslag till nya och förhöjda skolor för beräkning av tilläggspensioner till sjömän, å vilka 1944 års reglemente är tillämpligt. Härvid har den anordningen vidtagits att provisoriskt tillägg inräknats i tilläggspensionen. Sådant tillägg förutsätts vid bifall till direktionens förslag icke längre skola utgå. Utöver den direkta pensionshöjningen föreslår direktionen också förmånligare grunder för tillgodoräkning av antalet hyresavgiftsmånader. Den nu gällande regeln att endast 8 hyresavgiftsmånader per kalenderår må tillgodoräknas vid bestämmande av tilläggspension anses sålunda böra slopas. Vidare föreslås att tilläggspension i motsats till vad nu är fallet skall få beräknas även för de 36 första hyresavgiftsmånaderna. I samband härmed borttas den nuvarande rätten att i viss utsträckning tillgodoräkna tjänst i inrikes fart eller som fast anställd vid örlogsflottan. Dessa ändringar i beräkningsgrunderna innebär

även förenklingar och gör det lättare för sjömannen att själv bilda sig en uppfattning om vilka pensionsförmåner han kan påräkna.

Det framlagda förslaget innebär en avsevärd förbättring främst av de meniga sjömannens pensionsförmåner jämfört med vad som skulle utgått enligt nuvarande ordning även om det provisoriska tillägget uppräknats till 35 procent. Förslaget har vidare enligt direktionen utformats så, att förbättringen främst kommer dem till godo, för vilka sjömansyrket varit en livsuppgift. De årliga pensionsförmånernas storlek för menigt sjöfolk enligt nuvarande bestämmelser och enligt direktionens förslag framgår av följande uppställning.

Antal hyresavg. mån.	Nu gällande bestämmelser				Föreslagna best.	Ökning kr.
	Inrikes fart, tillgodoräkn. mån.	Tilläggs-pens.	Hyresavg. pens. ¹	Med provis. förstärkn. 35 %	Tilläggs- + hyresavg. pens. kr.	
36	10	2: 50	33	47: 92	69: —	21: 08
60	10	8: —	40	64: 80	100: —	35: 20
90	10	24: 25	47	96: 19	167: —	70: 81
120	10	46: —	47	125: 55	257: —	131: 45
150	10	71: —	57	172: 80	357: —	184: 20
180	10	146: 25	67	287: 89	457: —	169: 11
210	10	188: 25	67	344: 59	577: —	232: 41
240	10	232: —	83	425: 25	713: —	287: 75
270	7	268: —	100	496: 80	850: —	353: 20
300	3	306: —	100	548: 10	1 000: —	451: 90
330	0	342: —	100	596: 70	1 150: —	553: 30

¹ Hyresavgiftspensionen är beräknad på grundval av hittills inbetalade hyresavgifter.

De angivna pensionsbeloppen avser livsvarig pension räknat från pensionsålderns inträde. Motsvarande belopp för temporär pension, vilken är den pensionsform som i första hand används för menig sjöman, erhålls genom att multiplicera det livsvariga pensionsbeloppet med talet 1,62, vilket är uträknat i enlighet med bestämmelserna i 20 § reglementet. I överensstämmelse med nu gällande bestämmelser föreslås att den del av temporär pension som överskjuter visst belopp skall, om ej pensionsanstalten beslutar annorlunda, omräknas till livsvarig pension. F. n. utgör detta belopp 500 kronor eller vad som vid nuvarande pensionsordnings tillkomst ansågs motsvara lägsta folkpension. Direktionen föreslår nu att gränsen för temporär pension höjs till 1 200 kronor. Överstiger den temporärt beräknade pensionen denna gräns, bör enligt direktionen belopp över 1 000 kronor omvandlas till livsvarig pension.

Direktionen framhåller, att uppräkningsen av tilläggs-pensionstalen för manskap blir av betydelse jämväl för befälet, enär sjöman av befälsklass regelmässigt under en del av sin seglation tjänstgjort som manskap. Inarbetningen av det provisoriska tillägget innebär att tilläggs-pension, som beräknas för befälstjänst, kommer att stiga från högst 145 till högst 184 kronor.

Med hänsyn till gällande övergångsbestämmelser föreslår direktionen att beloppet uppräknas till 200 kronor.

Direktionen uttalar vidare, att den övervägt möjligheten att genomföra en pensionsförbättring även för sjömän, vilka erhållit pension eller uppnått pensionsåldern före den 1 juli 1944. En dylik åtgärd skulle emellertid enligt direktionen innebära ett avsteg från vad som förutsattes vid utformningen av 1944 års reglemente, nämligen att de inkomster, som icke erfordrades för bestridande av pensioner enligt äldre bestämmelser, i sin helhet skulle tillgodoföras sjömän, som föll under den nya pensionsordningen. Direktionen anser sig därför endast kunna föreslå en förbättring i mycket begränsad omfattning. Den torde sålunda enligt direktionen böra inskränkas till dem, som icke uppnått 67 års ålder (folkpensionsåldern). Direktionen föreslår, att intill denna ålder skall utgå — utöver vad som motsvarar provisorisk förstärkning av 35 procent på nuvarande pensionsförmåner — ett årligt pensionstillägg. Tillägget föreslås skola utgå för menig sjöman med pension i fjärde pensionsklassen, d. v. s. manskapsklassen, enligt de äldre bestämmelserna med 1 krona för varje hyresavgiftsmånad, dock med högst 300 kronor, och för övriga sjömän med 100 kronor. Beträffande de pensionstagare som åtnjuter dyrtidstillägg har därjämte den förändringen vidtagits att deras nuvarande dyrtidstillägg inräknats i pensionen. Avsikten är att i fortsättningen särskilda dyrtidstillägg icke skall utgå.

Vad beträffar invalidunderstöden och omskolningsbidragen anser direktionen att dessa stödformer, som hos många sjömän uppväcker förhoppningar, vilka icke kan infrias, antingen bör få en helt annan omfattning än den för närvarande har eller också upphöra. Direktionen vill emellertid icke förorda, att anstaltens verksamhet nu utvidgas till att avse även invalidpensionering med hänsyn dels till den allmänna socialförsäkringen, dels därtill att den angelägnaste uppgiften nu torde vara att förbättra ålderspensioneringen för meniga sjömän. Vid fall av enbart yrkesinvaliditet torde omskolning till annat yrke vara den effektivaste hjälpen. Möjlighet härtill erbjuds för närvarande genom pensionsstyrelsen, vars yrkesutbildande verksamhet fr. o. m. 1953 kommer att övertagas av arbetsmarknadsstyrelsen. Under angivna förhållanden synes det enligt direktionen knappast vara skäl att bibehålla den nuvarande verksamheten hos handelsflottans pensionsanstalt för invalida sjömän. Direktionen anser därför att verksamheten bör avvecklas.

De av direktionen föreslagna pensionsändringarna m. m. föranleder ändring i vissa delar av 1944 års pensionsreglemente. Utkast till kungörelse härom har utarbetats av direktionen och bilagts dess förslag. För närmare kännedom om utkastet hänvisas till handlingarna i ärendet.

Direktionen hemställer att de ifrågasatta pensionsförbättringarna skall genomföras från och med den 1 juli 1953. Kostnaden för de föreslagna tilläggs pensionerna till pensionstagare enligt 1944 års reglemente samt för pensioner enligt äldre bestämmelser — bortsett från de nu ifrågasatta pensions-tillägg — kan för budgetåret 1953/54 beräknas till 2 140 000 kronor. Denna

kostnad beräknas sedan öka successivt för att efter 10 år uppgå till 2 800 000 kronor och efter ytterligare 10 år till inemot 2 900 000 kronor. Kostnaden för pensionstilläggen till äldre pensionstagare uppskattas för nästa budgetår till omkring 75 000 kronor och beräknas redan för budgetåret 1956/57 nedgå till ca 10 000 kronor. Hela kapitalvärdet av denna förbättring per den 1 juli 1953 kommer enligt direktionen knappast att överstiga 200 000 kronor. Denna kostnad är ej av den storleksordning att den behöver inverka på de föreslagna tilläggs pensionerna. De totala pensionskostnaderna vid handelsflottans pensionsanstalt — utöver kostnader för hyresavgiftspensioner — uppskattar direktionen för nästa budgetår till i runt tal 2 200 000 kronor, innebärande en ökning med omkring 650 000 kronor i förhållande till de utgifter, som kunnat förväntas för samma budgetår enligt nu gällande bestämmelser och med ett provisoriskt tillägg, uppräknat till 35 procent. För genomförande av de föreslagna pensionsförbättringarna skulle enligt direktionens beräkningar erfordras ett årligt statsbidrag av 1 600 000 kronor.

Enligt nuvarande ordning utgår dyrtidstillägg och provisoriska tillägg per kalenderår; tilläggen bestrids av medel, anvisade för det under kalenderåret ifråga inträffande nya budgetåret. Enligt den nya pensionsordningen, som avses träda i kraft den 1 juli 1953, skall dylika tillägg icke längre utgå. Medel erfordras emellertid för utbetalning av tilläggen under första halvåret 1953. Kostnaden härför beräknar direktionen till 75 000 kronor för dyrtidstilläggen och 140 000 kronor för de provisoriska tilläggen. Därvid förutsätts att dyrtidstilläggen skall utgå efter samma grunder som för kalenderåret 1952, medan de provisoriska tilläggen — med hänsyn till att pensionspriset för indextillägg å folkpensioner stigit till 138 — beräknats efter 35 procent mot 25 procent för kalenderåret 1952. Det statliga bidraget till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt skulle därmed för nästa budgetår utgå med 1 815 000 kronor, varav 1 600 000 kronor motsvarar statens andel i pensioneringskostnaderna, sedan det nya pensionsförslaget genomförts, och $(75\ 000 + 140\ 000 =)$ 215 000 kronor motsvarar kostnaden under första halvåret 1953 för dyrtidstillägg och provisoriska tillägg. Direktionen hemställer att ett anslag om 1 815 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt.

Direktionen framhåller vidare, att den föreslagna reformen medför ökat arbete för handelsflottans pensionsanstalt. Pensionerna för omkring 2 500 pensionstagare måste omräknas, vilket nödvändiggör en tillfällig förstärkning av anstaltens personal. Kostnaden härför beräknar direktionen till 4 000 kronor och hemställer att anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal i anstaltens avlöningsstat måtte för budgetåret 1953/54 uppräknas med motsvarande belopp. För omkostnadsanslagets del erfordras enligt direktionen en ökning med 2 000 kronor motsvarande kostnaden för omprägling av 5 000 adressografplåtar.

Direktionen erinrar slutligen om att pensionerna genom förbättringarna i vissa fall kommer att stiga till sådant belopp att jämlikt uppbördsförord-

ningen preliminär A-skatt skall utgå för dem. Direktionen hemställer att sådan ändring måtte vidtagas i förordningen att sjömanspensionerna i förevarande hänseende jämföras med folkpensionerna, för vilka dylik skatt icke utgår.

Yttranden.

Över direktionens förslag har yttranden avgivits av statskontoret och kommerskollegium, som överlämnat yttranden från Sveriges redareförening, Sveriges segelfartygsförening, Svenska sjöfolksförbundet, Sveriges fartygsbefälsförening, Svenska maskinbefälsförbundet, sjömanshusdirektionerna i Stockholm, Göteborg, Hälsingborg och Lysekil samt Sjöbefällets pensionskassa understödsförening.

Statskontoret anser att de av direktionen gjorda medelsberäkningarna utgör en betryggande grund för genomförande av de föreslagna pensionsförbättringarna. Ämbetsverket har i och för sig icke något att erinra mot storleken av de förbättringar som föreslås i fråga om pensioner beviljade enligt 1944 års reglemente men skulle ur rättvisesynpunkt ha funnit det mera tillfredsställande, om en viss mindre jämkning vidtagits av dessa förbättringar för att därigenom kunna bringa pensionerna enligt äldre bestämmelser till en såvitt möjligt motsvarig nivå. En sådan lösning av regleringsfrågan behöver enligt statskontorets mening icke möta de av direktionen anförda principiella betänkligheterna, därest densamma lösts medelst en efter en sådan reglering avpassad disposition av anslagsmedlen. Den pågående utredningen om allmän pensionsförsäkring talar enligt statskontorets mening för att pensionsregleringen genomförs som ett provisorium. Den föreslagna avvecklingen av invalidunderstöden och omskolningsbidragen har statskontoret icke något att invända emot. — Direktionens hemställan om ökad medelsanvisning under avlönings- och omkostnadsanslagen för budgetåret 1953/54 föranleder icke någon erinran från statskontoret liksom ej heller förslaget att preliminär A-skatt icke skall beräknas å sjömanspensioner.

Kommerskollegium tillstyrker förslagen om pensionsförbättringarna, vilka kollegium finner beräknade med så stor försiktighet som rimligen kan krävas. Det hade emellertid enligt kollegium varit synnerligen önskvärt att de äldre pensionstagarnas intressen kunnat tillgodoses bättre. Detta bör emellertid ej ske på bekostnad av pensionsförbättringen för de sjömän å vilka 1944 års reglemente är tillämpligt. Då enligt kollegium en mera betydande förbättring för de äldre pensionstagarna knappast kan åstadkommas utan en avsevärd minskning av säkerhetsmarginalen, torde någon tillfredsställande lösning icke kunna vinnas inom ramen för utredningsuppdraget utan härför synes ytterligare bidrag av statsmedel erfordras. *Sveriges fartygsbefälsförening, Svenska maskinbefälsförbundet* samt *sjömanshusdirektionerna i Stockholm och i Göteborg* har framfört i huvudsak samma synpunkter som kollegium. Fartygsbefälsföreningen erinrar om att pensionsfonden ökat mer än som från början förutsatts och ifrågasätter om icke denna

ökning kan användas för ytterligare förbättringar åt äldre pensionstagare. Även *Svenska sjöfolksförbundet* understryker önskvärdheten av att de äldre pensionstagarnas förmåner förbättras ytterligare. Beträffande de förbättringar som enligt det nu föreliggande förslaget skulle tillkomma sjöman, som pensionerats enligt 1944 års reglemente, anser förbundet att det varit fördelaktigare om redareavgifterna lagts till sjömännens egna hyresavgifter och pensionerna sedan enligt gängse grunder beräknats å det sammanlagda beloppet. Förbundet hemställer emellertid att direktionens förslag genomförs med den ändringen att pensioneringen för de äldre sjömännen ordnas i enlighet med 1947 års sjömanspensionsutrednings förslag. Härutöver hemställer förbundet att nämnda utrednings förslag om de utländska sjömännens inlemmande i den svenska sjömanspensioneringen skall upptagas till förnyat övervägande samt att frågan om genomförande av en familjepensionering för sjömännen snarast utreds.

Sveriges redareförening, Sveriges segelfartygsförening, sjömanshusdirektionerna i Hälsingborg och i Lysekil samt Sjöbefälets pensionskassa understödsförening tillstyrker direktionens förslag eller lämnar detta utan erinran.

Departementschefen.

De förhållanden, under vilka sjöfolket utövar sitt yrke, har sedan lång tid tillbaka såväl i Sverige som annorstädes ansetts påkalla speciella åtgärder från det allmännas sida i syfte att tillförsäkra sjömännen drägliga arbets- och levnadsvillkor. Bland annat har staten sålunda genom handelsflottans pensionsanstalt anordnat en särskild pensioneringsverksamhet för ekonomiskt stöd åt överåriga sjömän efter avslutad tjänst till sjöss. Härvid är att märka att meniga sjömän ofta redan vid 50 å 55 års ålder torde ha svårigheter att bibehålla anställning i yrket och att deras förutsättningar att försörja sig i andra yrken är begränsade, särskilt som de under sin tjänstgöring till sjöss haft ringa eller ingen möjlighet att uppehålla kontakt med hemorten. Pensioneringen är därför främst inriktad på den period som ligger mellan avslutningen av sjötjänstgöringen och folkpensionsåldern.

Pensioneringen av sjöfolk genom handelsflottans pensionsanstalt är främst av betydelse för manskapet, vilket i motsats till befälet icke har pensionsfrågan ordnad genom avtal med arbetsgivarna. De pensionsförmåner som anstalten tillhandahåller är emellertid förhållandevis små även vid lång tjänstgöringstid till sjöss. I fråga om konstruktionen av de pensioner, som utgår enligt nu gällande reglemente av år 1944, bör nämnas att tjänstepension består dels av hyresavgiftspension, som är helt grundad på sjömännens egna avgifter, dels av tilläggs pension, finansierad genom bidrag från staten och redarna. Flertalet sjömän av manskapsklass uppbar s. k. temporär pension, vilken upphör vid 67 års ålder.

Önskemål om en förbättrad sjöfolkpensionering har framförts vid ett flertal tillfällen och frågan härom har varit föremål för utredning genom

särskilda sakkunniga, 1947 års sjömanspensionsutredning. De sakkunnigas förslag, som innebar avsevärda förbättringar av manskapspensionerna men också ett kraftigt ökat statsbidrag, prövades i samband med 1950 års statsverksproposition och ansågs då av statsfinansiella skäl icke kunna realiseras. Det har icke heller därefter varit möjligt att förverkliga förslaget.

En förbättring av sjöfolkspensionerna — om än icke fullt så stor som den 1947 års utredning föreslagit — synes emellertid nu kunna åstadkommas med ett i stort sett oförändrat statsbidrag. Direktionens över handelsflottans pensionsanstalt föreliggande förslag i ämnet går ut på att med anlitande av anstaltens nuvarande inkomster genomföra en höjning av tilläggs-pensionerna. Direktionen har räknat med att de årliga inkomster — bortsett från hyresavgifterna — som kan användas för löpande pensionering uppgår till 3 650 000 kronor. För närvarande fonderas därav i runt tal 2 000 000 kronor; enligt nu gjorda beräkningar kan emellertid fondavsättningen avsevärt minskas. Med hänsyn till den säkerhetsmarginal, som bör finnas, har direktionen ansett att ett belopp om 2 900 000 kronor årligen kan disponeras. Härvid har direktionen förutsatt att statens bidrag skall utgöra 1 600 000 kronor. Direktionen har inom nämnda totala medelsram upprättat förslag i första hand till förbättrade tilläggs-pensioner för sjömän å vilka 1944 års pensionsreglemente är tillämpligt; i andra hand föreslås vissa höjningar av pensioner, vilka beviljats enligt äldre bestämmelser.

Pensionsförbättringarna är huvudsakligen av betydelse för manskapet. De temporära pensionsförmånerna för en enligt 1944 års reglemente pensionerad sjöman, som fullgjort t. ex. 120 hyresavgiftsmånader, stiger sålunda från ca 200 till 415 kronor. För en sjöman, som fullgjort 300 hyresavgiftsmånader, stiger förmånerna från 890 till 1 620 kronor. Till pensionsstagare enligt äldre bestämmelser föreslås skola utgå särskilda pensions-tillägg intill dess vederbörande fyller 67 år. Dessa utgör för sjöman med pension enligt fjärde pensionsklassen eller manskapsklassen 1 krona för hyresavgiftsmånad, dock högst 300 kronor för år. För övriga pensionstagare uppgår tillägget till 100 kronor.

Utöver en direkt höjning av pensionsbeloppen har direktionen också beträffande pensionstagare enligt 1944 års reglemente föreslagit förmånligare grunder för tillgodoräkning av antalet hyresavgiftsmånader. Detta förslag syftar även till att underlätta pensionsberäkningen. Samtidigt föreslås att dyrtidstillägg, som utgår till vissa pensionstagare enligt äldre reglementen, icke längre skall beräknas särskilt utan ingå i vederbörandes pensionsbelopp. Provisoriskt tillägg, som tillkommer samtliga pensionstagare vid anstalten, föreslås icke heller skola utgå i fortsättningen. I stället har, vad gäller pensionstagare enligt äldre bestämmelser, pensionsbeloppen höjts i motsvarande mån. För pensionstagare enligt 1944 års reglemente är tilläggs-pensionerna höjda i sådan omfattning, att de betydligt överstiger nuvarande tilläggs-pensionsbelopp jämte provisoriskt tillägg därå. Genom att dyrtids-tilläggen och de provisoriska tilläggen borttagits kan pensioneringen från anstalten i fortsättningen helt avse budgetår.

Direktionens beräkning av inkomsterna föranleder ingen erinran från min sida. Det förutsatta statsbidraget å 1 600 000 kronor överstiger visserligen med 40 000 kronor det bidrag som utgår för innevarande budgetår. Det understiger emellertid det belopp som enligt direktionens beräkningar skulle erfordrats för nästa budgetår, därest det provisoriska tillägget uppräknats till 35 procent och nuvarande grunder för pensionsberäkning i övrigt bibehållits oförändrade.

Vid beräkningen av de inkomster (utöver hyresavgifterna), som kan vara tillgängliga för den löpande pensioneringen, har direktionen — med hänsyn till risken för att redareavgifterna kan minska samt nödvändigheten av att kunna möta en framtida ökning av pensionsfrekvensen — ansett erforderligt att räkna med en viss säkerhetsmarginal. Jag finner direktionens åtgärd härvidlag välbetänkt och anser liksom statskontoret den föreslagna marginalen, ca 25 procent, vara betryggande. I detta sammanhang vill jag emellertid framhålla, att en eventuell minskning av redarebidragen ej bör få tagas till intäkt för ökat statsbidrag.

Pensionsförbättringarna till pensionstagare enligt 1944 års reglemente finner jag väl avvägda och tillstyrker därför att de genomförs. De i samband härmed ifrågasatta ändringarna i grunderna för pensionsberäkningen föranleder ingen annan erinran från min sida än att jag föreslår att gränsen för temporär pension höjes till 1 750 kronor eller samma belopp som enligt riksdagen förelagt förslag skall utgå som folkpension till ensamstående.

Vad angår förbättringarna till pensionstagare enligt äldre bestämmelser har en del remissinstanser ifrågasatt en ytterligare ökning. Jag vill i anledning härav framhålla att ifrågavarande pensioner, såvitt avser pensionstagare med en seglationstid intill 200 månader, enligt direktionens förslag i flertalet fall kommer att utgå med högre belopp än pensioner enligt 1944 års reglemente. Annorlunda blir förhållandet i fråga om pensionärer med längre seglationstid. Jag föreslår därför att till sjöman i manskapsklassen med pension enligt äldre bestämmelser skall utgå tillägg med en krona för varje hyresavgiftsmånad intill 200 månader — alltså i överensstämmelse med direktionens förslag — och med en krona 50 öre för varje överskjutande månad. Den kostnadsökning som förorsakas härav torde kunna rymmas inom ramen för tillgängliga medel.

Samtliga pensionsändringar torde i enlighet med direktionens hemställan böra tillämpas från och med den 1 juli 1953. Erforderliga närmare bestämmelser om pensionsberäkning m. m. torde liksom hittills böra meddelas av Kungl. Maj:t.

Direktionen har föreslagit att handelsflottans pensionsanstalts verksamhet för invalida sjömän avvecklas. Som skäl härför har direktionen åberopat dels att verksamheten hittills haft en mycket ringa omfattning och dels att hjälp kan beredas detta klientel i andra former genom statens försorg. Förslaget har ej mött någon erinran från remissinstansernas sida. Jag anser mig böra biträda direktionens förslag om att denna stödform ej tillämpas efter den 1 juli 1953. Jag förutsätter dock härvidlag som en övergångsarrangering att personer, vilka den 30 juni 1953 åtnjuter invalidunderstöd från an-

stalten, skall erhålla sådant i fortsättningen enligt de grunder, som gäller nämnda dag.

Direktionens yrkande om att preliminär A-skatt ej skall utgå för sjömanspension kan jag i detta sammanhang ej taga ställning till.

Statens bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt skulle i enlighet med det förut sagda uppgå till 1 600 000 kronor för år. Härutöver har emellertid direktionen för nästa budgetår hemställt om medel för dyrtidstillägg och provisoriska tillägg avseende första halvåret 1953. Dessa tillägg, som enligt det föreliggande förslaget skall upphöra att utgå fr. o. m. den 1 juli 1953, utgår nu per kalenderår och bestrids av medel, anvisade för det under kalenderåret ifråga inträffande nya budgetåret. Dyrtidstilläggen har beräknats efter samma grunder som för kalenderåret 1952. De provisoriska tilläggen har med hänsyn till höjningen av pristalet för indextillägg å folkpensioner beräknats efter 35 procent mot 25 procent under 1952. I övrigt har för dessa tilläggs beräkning och utbetalning föreslagits gälla samma grunder, som angivits i propositionen nr 127/1951. Kostnaden för tilläggen har direktionen uppskattat till (75 000 + 140 000 =) 215 000 kronor. Jag har icke något att erinra mot att dyrtidstillägg och provisoriskt tillägg utgår för första halvåret 1953 i enlighet med de grunder direktionen föreslagit. Jag godtar också den av direktionen beräknade kostnaden härför. Emellertid anser jag icke erforderligt att särskilda medel anvisas för ändamålet; kostnaden torde kunna rymmas inom det för nästa budgetår förutsatta statsbidraget å 1 600 000 kronor. Beloppet torde böra anvisas under tolfte huvudtiteln i form av ett obetecknat anslag.

Den föreslagna reformens genomförande kräver en tillfällig förstärkning av pensionsanstaltens personal. Direktionens yrkande om medel härtill, 4 000 kronor, tillstyrker jag. Beloppet bör tillföras den i anstaltens avlöningsstat upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Med anledning härav bör ändring vidtagas i den i årets statsverksproposition (X ht p. 55) företagna beräkningen av anstaltens avlöningsanslag för nästa budgetår. Det ökade medelsbehovet under omkostnadsanslaget torde lämpligen böra tillgodoses genom erforderliga överskridanden.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att under tiden 1 januari—30 juni 1953 till pensionstagare hos handelsflottans pensionsanstalt må utbetalas dyrtidstillägg och provisoriskt tillägg enligt förenämnda av mig tillstyrkta grunder, samt godkänna det av mig förordade förslaget till omläggning av handelsflottans pensionsanstalts verksamhet från och med den 1 juli 1953;

dels — med ändring av vad därutinnan föreslagits i årets statsverksproposition under tionde huvudtiteln, punkten 55 —

a) godkänna följande avlöningsstat för handelsflottans pensionsanstalt, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	20 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	3 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	18 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	16 500
	Summa kronor 57 700

Särskilda uppbördsmedel:

Räntor å förvaltningskostnadsfonden samt bötesan- delar	9 000
	Nettoutgift kronor 48 700;

b) till *Handelsflottans pensionsanstalt*: Avlöningar för budgetåret 1953/54 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 48 700 kronor;

dels ock till *Bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt* för budgetåret 1953/54 under tolfte huvudtiteln anvisa ett anslag av 1 600 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gunnel Sjölin.